

The background is a dark teal color. It features several overlapping circles in a lighter teal shade. In the top right corner, there is a vertical red rectangle. The text is centered in the middle of the page.

Penzijski sistem

KARAKTERISTIKE PENZIJSKOG SISTEMA CRNE GORE

Penzijski sistem

- ▶ Najvažniji segment sistema socijalnog osiguranja
- ▶ Nacionalni penzijski sistemi zavise od tradicije, teorijskih osnova, industrijske razvijenosti, zrelosti i ciljeva sistema
- ▶ Penziski sistemi se finansiraju iz doprinosa radnika, doprinosa poslodavaca i sredstava države

Penzijski sistem Crne Gore

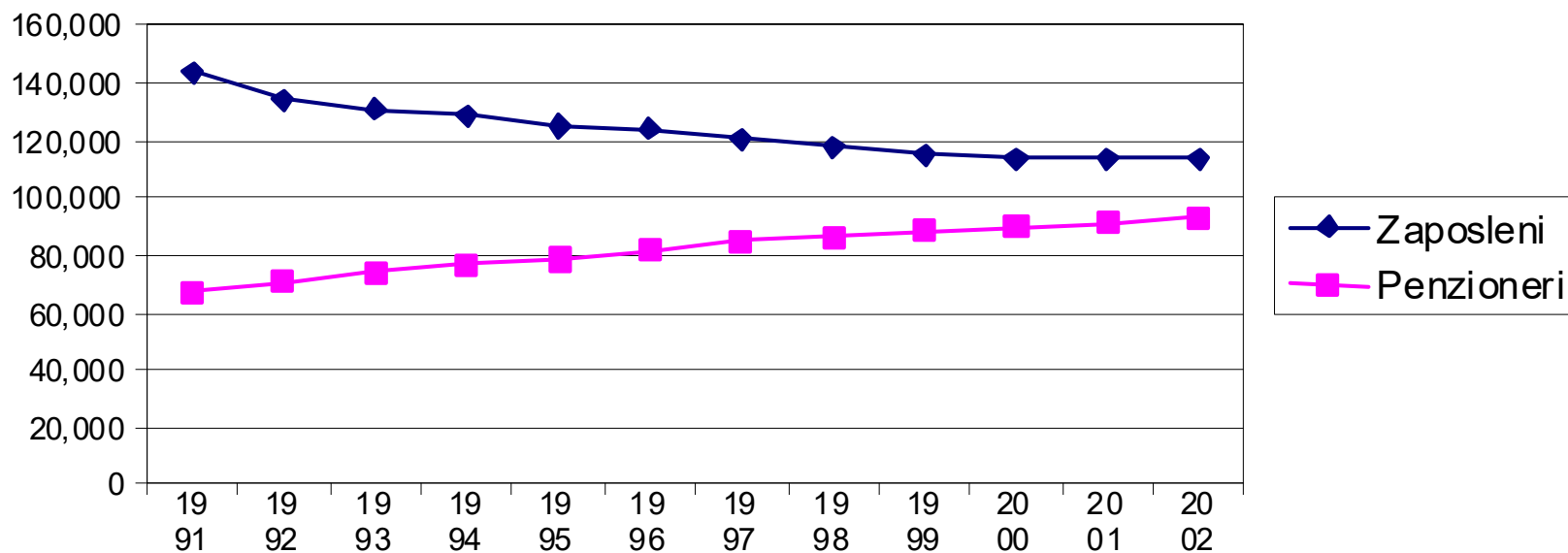
- ▶ Penzijsko i invalidsko osiguranja u Crnog Gori, kao i većini drugih država već decenijama, funkcioniše kao sistem zasnovan na tekućem finansiranju, poznat još kao sistem međugeneracijske solidarnosti ili prvi stub penzijskog sistema.
- ▶ Ključne determinante u funkcionisanju takvog penzijskog sistema su demografska kretanja i nivo ekonomskog razvoja. Rizici koji ugrožavaju održivost ovakvog sistema su : politički rizik – s jedne strane politički sistem stvara ambijent za ekonomski razvoj dok s druge strane političke odluke kroz zakon mijenjaju parametre penzijskog sistema ; demografski rizik – demografska kretanja koja određuju broj radno sposobnih i broj penzionera.

Penzijski sistem

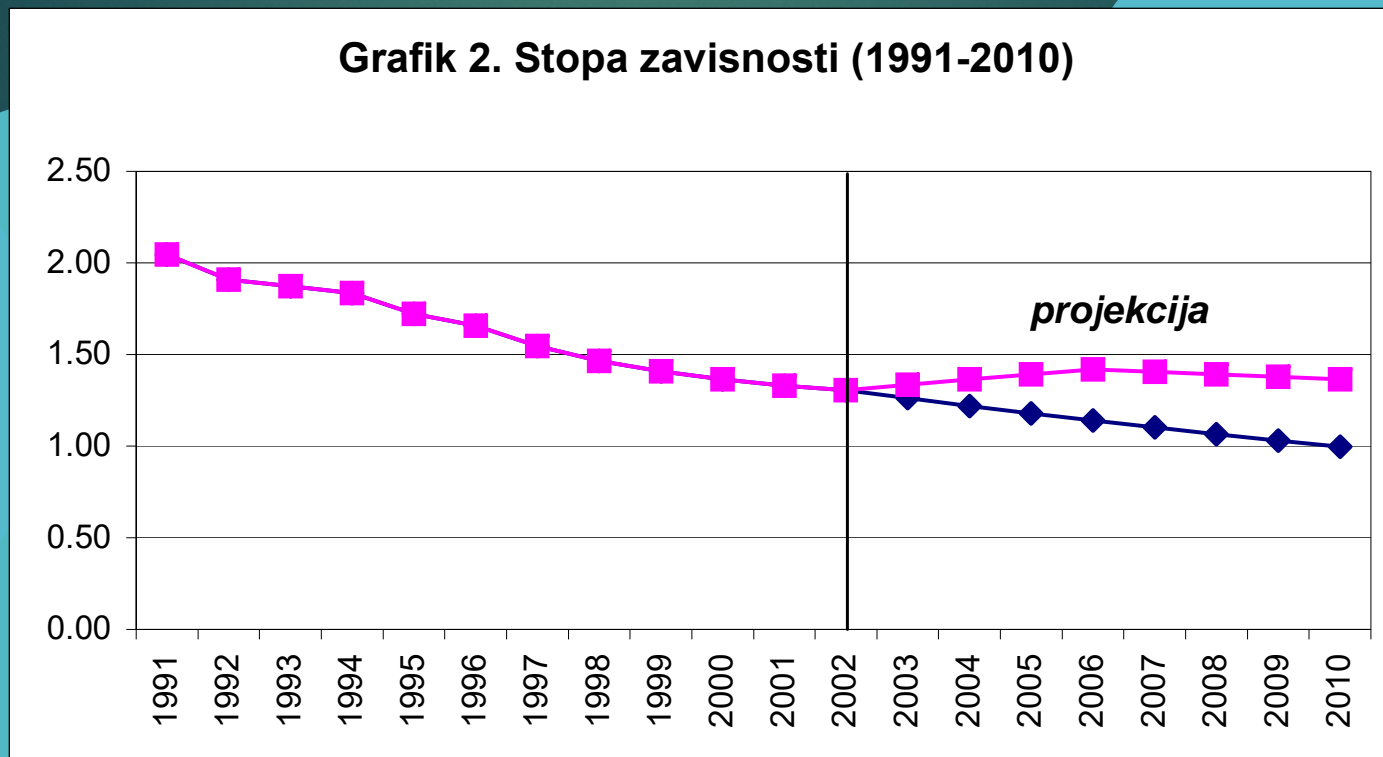
- ▶ Nepovoljan odnos između broja penzionera i broja zaposlenih (1:1,3).
- ▶ Visoko učešće rashoda Fonda PIO u DBP (13%),
- ▶ Darežljivost penzijskog sistema,
- ▶ Nepravična redistribucija,
- ▶ Negativni demografski trendovi,
- ▶ Visoka fiskalna opterećenja privrede,
- ▶ izbjegavanje plaćanja doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje,
- ▶ Slaba usmjerenost rashoda Fonda PIO, i
- ▶ Finansijska neodrživost u kratkom i dugom roku.

Penzijski sistem

Grafik 1. "Makaze" penzioneri i zaposleni (1991-2001)

Penzijski sistem

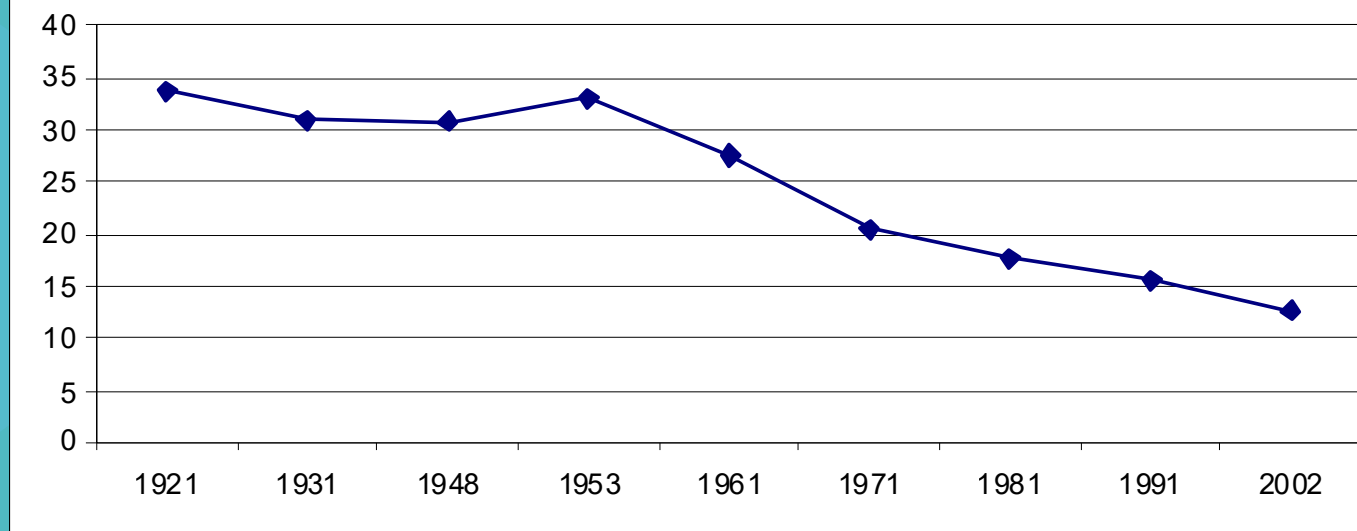
Penzijski sistem – očekivano trajanje života

Godina	2003.	2010.	2020.	2030.	2040.	2050.	2060.
Muško	70,1	71,0	72,0	73,0	74,0	75,0	75,4
Žensko	76,1	77,0	78,0	79,0	80,0	81,0	81,4

Godina	2003.	2010.	2020.	2030.	2040.	2050.	2060.
Muško	16,4	17,0	17,6	18,3	19,0	19,7	20,0
Žensko	20,1	20,7	21,4	22,2	23,0	23,8	24,1

Penzijski sistem

Grafik 3. Stopa nataliteta u Crnoj Gori (1921-2002)

Penzijski sistem prava

- ▶ Penzijsko-invalidsko osiguranje Crne Gore obuhvata:
 - ▶ 1. obavezno penzijsko invalidsko osiguranje
 - ▶ 2. obavezno penzijsko osiguranje na osnovu dokapitalizovane štednje
 - ▶ 3. dobrovoljno penzijsko osiguranje na osnovu individualne dokapitalizovane štednje

Penzijski sistem

- ▶ Osiguranici u smislu ovog zakona su:
- ▶ 1. zaposleni
- ▶ 2. lica koja obavljaju samostalnu djelatnost
- ▶ 3. poljoprivrednici
- ▶ Obaveza plaćanja doprinosa po osnovu osigurnaja utvrđuje se u skladu sa zakonom.

Penzijski sistem

- ▶ Prava iz oblasti penzijsko invalidskog osiguranja
- ▶ Za slučaj starosti - pravo starosnu penziju
- ▶ Za slučaj invalidnosti – pravo na invalidsku penziju
- ▶ Za slučaj smrti – pravo na porodičnu penziju, pravo na naknadu pogrebnih troškova
- ▶ Za slučaj tjelesnog oštećenja prouzrokovanog povredom na radu ili profesionalnom bolešću – pravo na novčanu naknadu za tjelesno oštećenje

Penzijski sistem

- ▶ Starosna penzija utvrđuje se od prosjeka zarada, odnosno osnovica osiguranja ostvarenih u periodu od 1. januara 1970. godine do 31. decembra godine koja prethodi godini ostvarivanja prava.
- ▶ Višina starosne penzije izračunava se tako što se lični bodovi osiguranika pomnože sa vrijednošću penzije za jedan lični bod na dan ostvarivanja prava
- ▶ Lični bodovi utvrđuju se tako što se godišnji lični koeficijent pomnoži sa godinama penzijskog staza osiguranika.
- ▶ Godišnji lični koeficijent utvrđuje se na osnovu zarada, odnosno osnovica osiguranja počev od 1. januara 1970. godine, tako što se zarada, odnosno osnovica osiguranja utvrđena za svaku kalendarsku godinu podijeli sa prosječnom godišnjom zaradom u Crnoj Gori za istu kalendarsku godinu.
- ▶ Zarade, odnosno osnovice osiguranja utvrđene u matičnoj evidenciji za period od 1. januara 1970. godine do 31. decembra 2003. godine dijele se sa prosječnom neto zaradom u Crnoj Gori, a zarade, odnosno osnovice osiguranja utvrđene u matičnoj evidenciji od 1. januara 2004. godine dijele se sa prosječnom bruto zaradom u Crnoj Gori.

PENZIJE

- ▶ Osiguranik stiče pravo na starosnu penziju kad navrši 67 godina života i najmanje 15 godina penzijskog staža.
- ▶ Osiguranik stiče pravo na starosnu penziju kad navrši 40 godina staža osiguranja.
- ▶ Osiguranik stiče pravo na starosnu penziju kad navrši 30 godina staža osiguranja, od čega najmanje 20 godina efektivno provedenih na radnim mjestima na kojima se u rudnicima staž osiguranja računa sa uvećanim trajanjem.
- ▶ **Član 17a** Osiguranik stiče pravo na prijevremenu starosnu penziju kad navrši 62 godine života i najmanje 15 godina penzijskog staža.

Penzijski sistem

- ▶ Najviši iznos starosne penzije utvrđuje se na način propisan u članu 20 ovog zakona, s tim što lični koeficijent osiguranika može iznositi najviše 4.
- ▶ Najniža starosna penzija utvrđuje se na način propisan članom 20 (Zakon PIO) s tim što lični koeficijent osiguranika iznosi 0,5.
- ▶ Penzija iz stava 2 (Zakon PIO) ovog člana ne može iznositi manje od 45 EURA.

Penzijski sistem (invalidska penzija)

- ▶ Invalidnost postoji kad kod osiguranika zbog promjena u zdravstvenom stanju, koje se ne mogu otkloniti liječenjem ili medicinskom rehabilitacijom, nastane potpuni gubitak radne sposobnosti.
- ▶ Invalidnost postoji i kad kod osiguranika zaposlenog* zbog promjena u zdravstvenom stanju koje se ne mogu otkloniti liječenjem ili medicinskom rehabilitacijom, nastane djelimični gubitak radne sposobnosti od 75%.
- ▶ Invalidnost u smislu st. 1 i 2 ovog člana može nastati zbog povrede na radu, profesionalne bolesti, povrede van rada ili bolesti.

INVALIDSKA PENZIJA

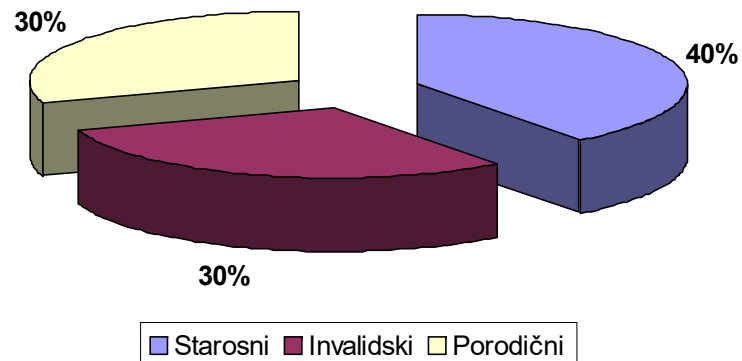
- ▶ Osiguranik kod koga nastane gubitak radne sposobnosti iz člana 30 st. 1 i 2 zakona PIO stiče pravo na invalidsku penziju:
 - ▶ 1) ako je invalidnost prouzrokovana povredom na radu ili profesionalnom bolešću - bez obzira na dužinu penzijskog staža;
 - ▶ 2) ako je invalidnost prouzrokovana povredom van rada ili bolešću - pod uslovom da je gubitak radne sposobnosti nastao prije navršanja godina života propisanih za sticanje prava na starosnu penziju iz člana 17 stav 1 ovog zakona i da je imao navršen penzijski staž koji mu pokriva najmanje jednu trećinu radnog vijeka.
- ▶ Osiguranik kod koga je invalidnost prouzrokovana bolešću ili povredom van rada nastala prije navršanja 30 godina života stiče pravo na invalidsku penziju:
 - ▶ 1) kad je invalidnost nastala do navršenih 20 godina života - bez obzira na dužinu staža osiguranja;
 - ▶ 2) kad je invalidnost nastala od 20. godine do navršenih 30 godina života - ako do nastanka invalidnosti ima ukupno najmanje godinu dana staža osiguranja, ako je to za osiguranika povoljnije od uslova iz stava 1 tačka 2 ovog člana.

INVALIDSKA PENZIJA – VISINA

- ▶ Invalidska penzija u slučaju invalidnosti iz člana 30 stav 1 ovog zakona koja je prouzrokovana povredom na radu ili profesionalnom bolešću određuje se u visini starosne penzije koja bi osiguraniku pripadala za 40 godina penzijskog staža.
- ▶ Invalidska penzija u slučaju invalidnosti iz člana 30 stav 1 ovog zakona koja je prouzrokovana povredom van rada ili bolešću određuje se primjenom odredbi čl. 19 do 27 ovog zakona, s tim što se pri utvrđivanju ličnih bodova dodaju godine penzijskog staža od dana nastanka invalidnosti, i to:
 - ▶ 1) osiguraniku mlađem od 55 godina života dodaje se $\frac{2}{3}$ penzijskog staža koji mu nedostaje do navršениh 55 godina života i $\frac{1}{2}$ penzijskog staža koji nedostaje od 55 godina života do navršениh 60 godina života;
 - ▶ 2) osiguraniku koji je navršio 55 godina života dodaje se $\frac{1}{2}$ penzijskog staža koja nedostaje do navršениh 60 godina života.

Penzijski sistem invalidska penzija PRIMJER

Grafik 4. Struktura penzionera u 2002. godini

Porodična penzija

- ▶ Pravo na porodičnu penziju mogu ostvariti članovi porodice:
- ▶ 1) umrlog osiguranika koji je navršio najmanje pet godina staža osiguranja ili najmanje deset godina penzijskog staža ili ispunio uslove za starosnu ili invalidsku penziju;
- ▶ 2) umrlog korisnika starosne ili invalidske penzije.
- ▶ Članovima porodice umrlog osiguranika, odnosno korisnika prava iz člana 42 zakona PIO smatraju se:
 - ▶ 1) bračni drug;
 - ▶ 2) djeca (rođena u braku ili van braka ili usvojena i pastorčad koje je osiguranik, odnosno korisnik prava izdržavao).
- ▶ Pravo na porodičnu penziju može ostvariti i razvedeni bračni drug, pod uslovima iz čl. 44 i 45 zakona PIO, ako mu je pravnosnažnom presudom dosuđeno pravo na izdržavanje.

PORODIČNA PENZIJA

- ▶ Udovac, odnosno udovica stiče pravo na porodičnu penziju, ako je:
 - ▶ 1) do smrti bračnog druga navršio, odnosno navršila 52 godina života;
 - ▶ 2) do smrti bračnog druga ili u roku od jedne godine od dana smrti bračnog druga postao potpuno nesposoban, odnosno nesposoban za rad;
 - ▶ 3) poslije smrti bračnog druga ostalo jedno dijete ili više djece koja imaju pravo na porodičnu penziju po tom bračnom drugu, a udovac, odnosno udovica obavlja roditeljsku dužnost prema toj djeci. Udovac, odnosno udovica kod koga, u toku trajanja prava po tom osnovu, nastupi potpuna nesposobnost za rad, zadržava pravo na porodičnu penziju dok postoji ta nesposobnost.

Porodična penzija

- ▶ Dijete stiče pravo na porodičnu penziju i ona mu pripada do navršениh 19 godina života.
- ▶ Poslije navršениh 19 godina života dijete stiče pravo na porodičnu penziju i ona mu pripada do završetka školovanja, ali najkasnije do navršениh 24 godine života, ako pohađa fakultet.
- ▶ Izuzetno, ukoliko dijete pohađa fakultet čije je trajanje duže od četiri godine porodična penzija mu pripada do navršениh 25 godina života.

Penzijski sistem (porodična penzija)

- ▶ Porodična penzija se određuje od starosne ili invalidske koja bi osiguraniku pripadala u casu smrti, u procentu koji se utvrđuje prema broju članova porodice koji imaju pravo na penzije, i to:
 - ▶ za jednog člana 70%
 - ▶ za dva člana 80%
 - ▶ za tri člana 90%
 - ▶ za četiri člana i više 100%
- ▶ Ako pravo ostvaruje bračni drug, uzima se jedna porodična penzija u visini jednog člana i dijeli u jednakim iznosima.